

**RAPORT DE
EVALUARE TEMATICĂ
INSTITUȚIONALĂ EXTERNĂ
A
UNIVERSITĂȚII BABEȘ-BOLYAI
CLUJ-NAPOCA**

**II. Dimensiunea multilinguală și multiculturală
a Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca**

CUPRINS

Secțiunea	Pagina
1. Motivația alegerii temei	4
1.1. Multilingvism și multiculturalism	4
1.2. Societate multi- și interculturală în statele UE.	7
1.2.1. Direcții privind cererile pentru recunoaștere.....	7
1.2.1.1. Recunoașterea minorităților naționale	7
1.2.1.2. Recunoașterea minorităților etnice	8
1.2.1.3. Recunoașterea minorităților non-etnice	8
1.2.2. Plurilingvismul	8
1.2.3. Strategia europeană în problema multilingvismului	9
1.3. Multilingvismul, multiculturalismul, minoritățile etnice și religioase în România. Tradiția din Transilvania și Banat cadru reprezentativ model al unei politici în domeniul multiculturalismului	10
2. Multilingvismul și multiculturalismul în Universitățile europene. Cazul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca	12
2.1. Universitățile europene în contextul multilingvismului și multi- culturalismului	13
2.1.1. Universitatea din Fribourg, Elveția	13
2.1.2. Universitatea Liberă din Bolzano, Italia	13
2.1.3. Universitatea din Barcelona, Spania	14
2.1.4. Universitatea din Helsinki și Abo Akademy, Finlanda	14
2.1.5. Universitatea Sud-Est Europeană din Tetovo, Macedonia	15
2.1.6. Trăsături comune ale Universităților europene multiculturale și Multilinguale	15
2.2. UBB - universitate europeană multilingvă și multiculturală	16
2.2.1. Tradiția cultural-universitară și multinațională din Transilvania – fundament al dimensiunii multilinguale și multiculturale a UBB	16
2.2.2. Politica universitară multiculturală a UBB	18
2.2.3. Liniile de studii la UBB	19
2.2.3.1. Linia română de studii	21
2.2.3.2. Linia maghiară de studii	22
2.2.3.3. Linia germană de studii	22

2.2.4. Direcții de studii în limbi de mare circulație internațională / Studii culturale diverse (ebraice, britanice, americanistica etc.)	22
2.2.4.1. Studiile iudaice	23
2.2.4.2. Studii britanice	24
2.2.4.3. Studii americane	24
2.2.4.4. Studiile francofone	24
2.2.5. Studii de teologie la UBB	27
2.2.6. Structuri instituționale în sprijinul realizării politicii multiculturale a UBB	27
3. Impactul național și European al dimensiunii multilinguale și multiculturale a UBB. Mențiuni finale.	30
3.1. Pași majori pentru multiculturalitate	30
3.2. Mențiuni finale	31
3.3. Amenințări la adresa politicii universitare multiculturale și multilinguale. Sugestii pentru activitatea viitoare.....	34
3.4. Concluzii	35

1. Motivația alegerii temei¹

Tematica constructivă a multiculturalismului sub variatele sale forme: expresie, substanță, concept și moștenire se conturează în câteva cuvinte: ca expresie pentru că este o realitate care, dincolo de a se impune intrinsec, se exprimă cultural și civilizațional pe un teritoriu dat (geografic, dar nu mai puțin intelectual!); ca substanță, pentru că multiculturalismul își are propriile sale concepte, propriile sale esențe care depind de mai mulți factori decât simpla coexistență a unor grupuri culturale diverse într-o anumită regiune; ca și concept, pentru că substanța multiculturalismului are nevoie de o structură de idei bine încheată și de o organizare pentru a fi mai bine exprimată, dobândind capacitatea de fi transformată într-o veritabilă politică; în fine, ca moștenire, aspect sub care se grupează toate celelalte trăsături și care, derivând din istorie, cumulează sensurile cele mai depline.

1.1. Multilingvism și multiculturalism

Avocații educației și filozofiei Multilingvismului și Multiculturalismului sunt de părere că toate culturile trebuie să se bucure de un fel de integritate, să beneficieze de un anumit respect, să nu fie marginalizate, reduse la tăcere sau supuse opresiunii de către culturile dominante. În această accepțiune, idealurile personale sau ale societăților sunt în primul rând idealuri ale culturilor particulare, aspirații circumscrise tradițiilor locale și care se bazează pe capacitatea de conservare a habitatului moștenit de la generațiile precedente. Ele reprezintă o gândire întemeiată pe trăsături psihologice distincte ale comunităților regionale, naționale, lingvistice sau confesionale. Diferențialismul lingvistic devine în acest caz promotor al *Monoculturalismului*, un constant reper pentru o ipotetică demnitate în care identitatea națională ar fi conferită în baza limbii vorbite de o majoritate. Problema pe care o ridică societatea democratică liberală este cum anume să fie respectate culturile care afișează atitudini de superioritate etnică sau rasială, știut fiind că ele intră în contradicție cu alte culturi. Una dintre dificultățile majore în acest sens privește concilierea culturilor (pretins superioare)

¹ Pentru evaluarea tematică pe acest subiect, echipa de vizită a purtat discuții cu actori importanți ai UBB în realizarea politicii ei privind multiculturalismul și multilingvismul, consultând în același timp informațiile publice puse la dispoziție de UBB, dintre care menționăm: S. Tomescu și N. Păun ed. (2007): *Politica Multiculturalității*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca 2007; N. Paun and G. Troc eds. (2006): *Culture, Multiculturality, Interculturality at Babes-Bolyai University. A Significant European Experience*. EFES Cluj-Napoca, 2006.

cu obligativitatea tratării oamenilor ca ființe egale. Prin urmare, există limite ale cererii privind politica recunoașterii culturilor particulare.

„O înțelegere corectă a teoriei drepturilor pretinde o politică de recunoaștere care protejează integritatea individului în contextul vieții în care el s-a format. Aceasta nu necesită existența unui model alternativ care ar putea corecta tendința sistemului drepturilor prin alte perspective normative”².

Perspectiva comparativă a Mono- și Multiculturalismului este utilă unei înțelegeri credibile a fenomenului care a marcat lumea germană modernă, și, prin extensie și cu nuanțe diferite, regiunile Europei Centrale și de Sud-Est. Dacă piesa de rezistență a gândirii politice și juridice a statului de la Bismarck și pînă astăzi este *Monoculturalismul*, rămâne de văzut cum anume inteligența contemporană va crea reperele integrative pentru o viitoare comunicare transculturală într-o lume europeană multiculturală.

Văzut ca rezultat al politicii diferențelor, Multiculturalismul întâmpină dificultăți incredibile în societățile al căror exercițiu democratic se află în faza incipientă. În primul rând pentru că tradițiile monoculturală și totalitară au lăsat urme adânci în memoria oamenilor. În al doilea rând, organizațiile nonguvernamentale sunt încă insuficiente și slabe spre a promova o gândire articulată pe tema pluralismului cultural și politic. Cât privește instituțiile statului, ele nu sunt pregătite pentru o asemenea reorientare de proporții și nici nu beneficiază de o categorie de experți credibilă care să contribuie la însușirea informațiilor necesare privind minoritățile, terminologia aferentă în plan cultural și juridic, educația multi- și interculturală. Majoritatea, ca și minoritățile sunt tentate să-și descopere originile, legătura cu gheața, cu arhetipul. În alt mod spus, ele retrăiesc epoca romantică a începutului de modernizare, fără a fi avut nicicând experiența iluministă parcursă în profunzime. Adică, fără să se fi pregătit pentru o tranziție social-politică și instituțională necesară emancipării segmentelor sociale numeric reprezentative. Într-un asemenea context social-politic, reformele în cultură și educație pot conduce la schimbarea orientării și la promovarea curriculei alternative, respectiv, a politicilor alternative, înțelegând sinteza sensurilor modern și postmodern în privința identităților colective.

Deschiderea spre alteritate, cuprinderea experienței Celuilalt indică nu doar aspirațiile legitime ale individului, dar și pe acelea ale comunității. Văzute prin prisma firescului relațiilor interpersonale, societățile pot fi definite ca avînd

²Charles Taylor and ott., *Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition*, Princeton University Press, 1994, edited and introduced by Amy Gutmann, p. 113.

origini cultural-comunitare multiple și, deci, fiind marcate de o diversitate de semne moral-valorice. Trecerea dintr-o cultură într-alta depinde de longevitatea coabitării și de ponderea fostelor, respectiv, actualelor relații comunitare. Plurilingvismul este o realitate care nu poate fi ignorată. Dacă acceptăm să analizăm sistematic fenomenele, vom vedea că sunt numeroase locuri pe glob unde există o anume mixtură a identităților.

Principiile, valorile și idealurile nu trebuie neapărat concepute doar în relație cu particularitățile locale. Dihotomia local-european este falsă și din cauză că universalitatea nu poate fi respinsă în temeiul idealurilor locale. De legitimitatea transculturalului nu pot face abstracție nici adversarii lui atunci când interogația are în vedere scopul cunoașterii. Concluzia este că idealurile transculturale sunt posibile. În ceea ce privește *Multiculturalismul*, acesta este pe deplin compatibil cu recunoașterea idealurilor filozofice și educaționale transcendente. Trebuie recunoscut că până și în culturile care neagă evidențele există câteva idealuri de sorginte universală.

Acolo unde se presupune că idealurile unui grup nu pot fi extinse dincolo de frontierele culturale proprii, avem de-a face cu mesaje eronate. Dincolo de descoperirile interesante ale curentului romantic, să spunem că limba văzută ca o componentă organică a ființei — așa cum pretindeau aproape toți congenerii lui Herder și Fichte, — a făcut posibilă gândirea etnicității prin prisma apartenenței la un unic trib, identificat prin puritatea sângelui. Reevaluările de astăzi nu țin seama întotdeauna de orientările exclusiviste dezvoltate de romantici. Ceea ce observăm la o privire atentă este că interpretarea valorilor culturale continuă să se facă din unghiul așa-numitelor specificități. Chiar atenția și interpretarea necritică a speculațiilor herderiene este un indiciu că despărțirea de acestea este încă o problemă. Premergătoare culturii moderne și contemporane, gândirea politică a lui Herder continuă să fie populară în regiunile în care influența germană a fost puternică sau în statele formate în jurul conceptului de etnicitate.

Una dintre șansele adepților teoriei multiculturaliste în sensul politicii recunoașterii este să revină asupra limitelor interpretării lor, acceptând teza potrivit căreia toate culturile trebuie să fie de acord cu legitimitatea existenței celorlalte (trăind conform propriilor lor idealuri). Ca un pandant al acestui mod mai profund de a vedea lucrurile, el va admite că propriile valori pot deveni și ale altora, adică, *Transculturale*. Chiar dacă nu întotdeauna ne putem desprinde de o cultură locală spre a ne integra în alta, aceasta nu atrage după sine specula-

ția în temeiul căreia valorile și idealurile nu pot fi relevante decât în cazul aplicării lor la o comunitate istorică specifică.

Multiculturalismul abordat prin prisma separatismelor de tot felul (rasiale, etnoculturale, religioase, lingvistice) este lipsit de relevanță. În încercarea de formulare a alternativei la gândirea politică actuală, rolul intelighenției ar putea fi unul semnificativ în condiția discursului liber. Presupusa formă ideală de expresie și de existență aflată în minoritate nu poate fi construită în absența dialogului bi- și transcultural. Iată pentru ce este greu să admitem seriozitatea tezelor lui Samuel Huntington sau studiile care evidențiază un exces de zel în invocarea cadrelor legislative privind coexistența multiplelor identități. Diferitele provocări ale lumii de astăzi, aflate într-un proces de schimbări foarte rapide, depind adesea de interogațiile și/sau aspirațiile grupurilor aflate în minoritate.

1.2 Societate multi- și interculturală în statele UE.

Multiculturalismul înseamnă azi o atitudine împărtășită de minorități și de majorități, atitudine care exprimă voința lor comună pentru schimbarea unei stări de fapt prezente, considerate a nu mai răspunde nevoilor de recunoaștere a tuturor actorilor sociali din cadrul unei societăți moderne pluraliste date. Sau, după cum afirmă Terence Turner, multiculturalismul „exprimă o recunoaștere eliberatoare a eterogenității de facto a compoziției etnice și culturale a societăților metropolitane contemporane”³.

1.2.1 Will Kymlicka identifică trei direcții din care vin cererile pentru recunoaștere: din partea *minorităților naționale*, din partea *minorităților etnice* și din partea *minorităților non-etnice*⁴.

1.2.1.1 Prin “**minorități naționale**”, Kymlicka înțelege un grup uman care aparține unei comunități istorice, care se găsește într-un teritoriu sau “patrie natală”, ai cărui membri împărtășesc o limbă și o cultură distincte și care, într-un anumit moment istoric a fost încorporat în cadrul unui stat în care o altă națiune formează majoritatea.

Toate statele democratice trebuie să răspundă la un moment dat cererilor specifice de **recunoaștere a minorităților lor naționale**. Însă datorită faptului că un răspuns standard la aceste cereri nu s-a configurat la nivel internațional,

³ Terence Turner, *Anthropology and Multiculturalism*, Cultural Anthropology 8(4), p. 412

⁴ Will Kymlicka, *Multicultural Citizenship: a Liberal Theory of Minority Rights*, Clarendon Press, Oxford, 1995, (Cap. 2)

fiecare țară procedeză prin urmărirea unor tendințe care sunt destul de clare. În același timp, ele sunt evaluate pe scena internațională prin compararea atitudinii lor față de minoritățile naționale cu atitudinea țărilor care sunt considerate a fi cele mai avansate în această privință.

1.2.1.2 Prin conceptul de **“minorități etnice”** se trimit la grupurile de imigranți care sunt acceptați în țările dezvoltate.

Recunoașterea cererilor **minorităților etnice** de imigranți este o provocare căreia trebuie să-i facă față în special țările cele mai dezvoltate. Tendința în acest caz este de a conferi acele drepturi pentru menținerea unor particularități culturale care, pe de o parte, nu intră în conflict cu cultura occidentală comună care face posibilă recunoașterea egală pentru fiecare individ și care, pe de altă parte, nu obstrucționează integrarea imigranților în societatea gazdă.

1.2.1.3 În fine, prin **“minorități non-etnice”**, Kymlicka înțelege un ansamblu larg de grupuri socio-culturale care, din diferite motive, au fost marginalizate sau excluse de către grupurile dominante. Fiecare dintre aceste tipuri de grupuri minoritare ridică problema organizării multiculturale a societății într-un mod specific.

Recunoașterea solicitărilor **minorităților non-etnice** pentru respect și oportunități egale, este specifică încă doar democrațiilor liberale, cel mai intens vechilor societăți democratice occidentale, unde mișcările liberaționiste s-au manifestat puternic de-a lungul anilor '70 și '80. Cu toate acestea, datorită faptului că multe dintre aceste cereri (și recunoașteri) s-au cristalizat în codul **“corectitudinii politice”**, multe dintre aceste solicitări pentru drepturi sunt exportate astăzi de către democrațiile occidentale către diferite societăți liberale, împreună cu alte produse culturale occidentale.

În fine, să observăm că într-o societate dată, oricare dintre combinațiile acestor trei forme de cerere de recunoaștere este posibilă.

1.2.2 Plurilingvismul (noțiunea folosită de UE este **multilingvism**) a fost nu doar temelia naționalizării Europei, dar și mijlocul intelectual ce a facilitat întâlnirea, confruntarea și amalgamarea valorilor umane de pe continent. El a supraviețuit în regiunile transfrontaliere, acelea ce au înfruntat naționalismele și purificarea etnică de după primul război mondial, au rezistat (atât cât au putut) dislocărilor de populații și s-au împotrivit împărțirii politice și culturale a

cetățenilor pe criteriile de majoritate și minoritate. Sunt orașe și regiuni în Europa Centrală unde trecerea dintr-o limbă într-alta și dintr-o cultură într-alta era un mod de a fi, născând un adevărat meltingpot. Sunt zone în care asumarea a două sau trei limbi și culturi în același timp este o realitate. O asemenea lume este un posibil model al înțelegerii identității multiple a Europei. De exemplu, spațiul est-central european se remarcă până astăzi prin mulțimea ambivalențelor⁵, prin eterogenitatea populațiilor urbane și prin idealurile sale transculturale. Când nu le-a ignorat sau condamnat, etno-naționalismul i-a minimalizat meritele⁶. Astăzi ni se pare foarte important să știm să gestionăm obiectiv moștenirile trecutului și să valorizăm elementele credibile ori fecunde ale coabitării plurale. Exemplul înnoirii cultural-demografice a Europei mediane petrecută în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea este unul dintre acestea.

1.2.3 Strategia europeană în problema multilingvismului.

Potrivit comisarului european pentru multilingvism Europa este o “alianță dinamică”, în cadrul căreia limbile dețin un loc aparte și necesită o politică propriu-zisă a UE. Viața de fiecare zi a europenilor devine din ce în ce mai internațională și multilingvă, subliniază Leonard Orban, comisarul european pentru multilingvism. Există o nouă strategie a UE care urmărește valorificarea diversității, obiectivul fiind folosirea tuturor limbilor, a limbilor oficiale ale statelor europene, precum și a limbilor regionale sau minoritare⁷. Alături de acestea, strategia comisarului european remarcă importanța studierii de către cetățenii UE a rusei, arabei și limbilor din Orientul îndepărtat.

Cooperarea în cadrul UE este direct legată de contribuțiile universităților, de capacitatea lor de a promova particularitățile regionale, locale și naționale în context european, de a statua parteneriate, de a descoperi nu

---

⁵ Vezi Victor Neumann, *The End of a History. The Jews of Banat from the Beginning to Nowadays*, Bucharest University Press, 2006; Idem, *Conceptually Mystified. East-Central Europe Torn Between Etnonationalism and Recognition of Multiple Identities*, Enciclopedica Publishing House, Bucharest, 2004; Moritz Csáky, Ambivalenz des kulturellen Erbes Zentraleuropa în vol. *Ambivalenz des Kulturelles Erbes. Vielfachcodierung des historischen Gedächtnisses. Paradigma Österreichs*, editori Moritz Csáky și Klaus Zeyringer, Studien Verlag, Innsbruck-Wien-München, 2000, pp. 27-51; Csáky Móric, *Ideologie der Operette und Wiener Moderne. Ein Kulturhistorisches Essay zur Österreichischen Identität*, Boehlau Verlag, 1996 (cartea a fost tradusă și în maghiară sub titlul *Az operett ideológiája és a Bécsi modernség. Kulturtörténeti Tanulmány*, Europai Könyvkiado, Budapest, 1999).

⁶ Victor Neumann, *Identités multiples dans l' Europe des Regions. L'Interculturalité du Banat*, Editura Hestia, Timișoara, 1997.

⁷ Leonard Orban, Multilingualism in the EU: promoting intercultural dialogue, linguistic diversity and language, *ALTE Conference*, Santiago de Compostela, 24th of April 2009.

numai cultura în sensul vechi al noțiunii, ci mai ales civismul cultural ca factor coagulant al societății naționale și europene.

Universitățile românești au și resursele și obligația de a face pasul decisiv în vederea integrării în politicile multilingve și multiculturale ale UE.

Important este ca acest lucru să se regăsească în programele de cercetare și în acelea de studii universitare. Doar astfel va putea fi în mod corespunzător însușită și profesată ideea de descentralizare regională locală.

1.3 Multilingvismul, multiculturalismul, minoritățile etnice și religioase în România. Tradiția din Transilvania și Banat cadru reprezentativ model al unei politici în domeniul multiculturalismului

Intr-o Europă pe cât de diversă, pe atât de prinsă în dinamica globalizării, România are o bogăție de culturi și toate se cuvin integrate în cultura națională. În acest sens, redefinirea ideii de identitate națională este binevenită, adică, e vorba de *trecerea de la națiunea etnică la națiunea multicultural-civică*.

Cele trei regiuni (principate) ale României bogate în exemple de istorie plurală, de grupuri multi- și interculturale, de multilingvism, multiconfesionalism și ecumenism au asemănări și deosebiri în privința structurii sociale, culturale și confesionale a populațiilor lor. Au istorii interferente și o seamă de similitudini. Totuși, datorită diferențelor dintre ocupanții militari și politici, structurării populaționale, diversității formelor administrative, ele au moștenit și o sumă de diferențe. Prin urmare, istoricește și nu numai, ele nu exprimă același cod cultural și civic, ceea ce motivează studiul particularităților regionale ale României contemporane. Cel mai bun exemplu al particularităților regionale românești trebuie dat prin cunoașterea și promovarea pedagogiei multi- și interculturale comparative la scara unor regiuni precum Banatul, Transilvania și Bucovina. Genul acesta de studii este așteptat și stârnește curiozitate în mediile studentești, atașament pentru valorile locale și șanse de consolidare a spiritului civic într-o țară care aspiră la statutul de model de însușire și respectare a normelor de coabitare.

Banatul a fost și este o regiune multiculturală, în care interferențele diversităților cultural-confesionale au fost remarcabile, funcționând foarte bine de-a lungul ultimelor trei secole. Este o regiune a culturilor frontaliere și

transfrontaliere. Remarcabil a fost faptul că pentru o lungă perioadă locuitorii au folosit limbile germană, română, sârbă, maghiară, idiș, bulgară și slovacă și că distincțiile cultural-comunitare nu au fost și nu au devenit nicicând definitive. Conștientizarea moștenirilor istorice diverse a rămas o constantă, fapt ce a făcut ca și practicile religioase să fie, prin împrumuturi, amalgamate. Românii erau de religie ortodoxă, dar și greco-catolică; maghiarii erau romano-catolici și reformato-calvini; germanii erau romano-catolici și, în mică proporție, evanghelic-luterani; evreii, ashkenazi și sepharzi, ortodocși și reformiști sau neologi⁸. Un număr important de familii aveau deopotrivă origini ortodoxe și catolice, protestante și mozaice. Din asemenea moșteniri s-au născut codurile multiple ale Banatului, coduri ce se revendică din universul uman multi- și intercultural, unul înclinat mai degrabă spre dezvăluirea similitudinilor și nu spre sublinierea diferențelor.

Transilvania este, la rândul său, o regiune cu o diversitate culturală și confesională. Structurarea pe limbi – română, maghiară, germană, precum și pe religii - ortodoxă, romano-catolică, greco-catolică, evanghelic-luterană, reformato-calvină, unitariană, - s-a petrecut de-a-lungul istoriei și a contribuit la emanciparea socială și la geneza etnonațiunilor.

Această diversitate etnică și religioasă a dat naștere în timp unei suite de interacțiuni culturale, reflectând acel grad de transnaționalitate specific universalismului medieval. Dacă la aceasta adăugăm și tradiția existentă și asumată astăzi a unei culturi universitare, putem afirma că avem de a face cu un spațiu civilizațional singular în Europa, unde multiculturalismul este mai mult decât un concept, el înseamnă o realitate trăită.

Dorința de conservare a particularităților lingvistice și religioase, importanța acordată politicii recunoașterii, toleranța intercomunitară, pe fondul existenței componentelor multiculturale și multiconfesionale își găsesc azi teren propice de manifestare astfel că, în condițiile dezvoltării pedagogiei

---

⁸ Victor Neumann, *Identități multiple în Europa Regiunilor. Interculturalitatea Banatului. Identités multiples dans l'Europe des Régions. L'Interculturalité du Banat*, Traduit par Maria Țenchea, Hestia, 1997; Idem, *Istoria evreilor din Banat. O mărturie a multi- și interculturalității Europei Central-Orientale*, Atlas, 1999 (versiunea engleză: *The End of a History. The Jews of Banat from the Beginning to Nowadays*, Translated from Romanian by Simona Neumann, Bucharest University Press, 2006). O excelentă lucrare privind fizionomia multi- și interculturală a regiunii a fost recent publicată de Adriana Babeți și Cecile Kovaeshazy, *Le Banat Un Eldorado aux confins*, Centre Interdisciplinaire de Recherches Centre Européennes, Université de Paris-Sorbonne, Cultures d'Europe Centrale, nr.4, Paris, 2007.

relațiilor interculturale, spațiul constând din cele două regiuni are șansa de a deveni un exemplu de coabitare pașnică, utilă României și întregii zone a Europei Centrale și de Sud-Est.

2. Multilingvismul și multiculturalismul în Universitățile europene. Cazul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

După cum este știut, **Universitatea** ca instituție a societății este, ca vechime, a doua după **Biserica**.

Universitățile au apărut în Europa pe parcursul secolului XI; acest fenomen a dat naștere la numeroase facilități: îmbunătățirea vieții prin acumularea de cunoștințe; influență pentru elitele culturale; dominație pentru cei la putere; creșterea nivelului de trai pentru cei ce locuiau în orașe cu universități. Frederic Barbarossa, în *Authentica Habita* (1155), și-a exprimat convingerea că „lumea devine mai cultă cu ajutorul științei, iar viețile indivizilor sunt câștigate prin supunere față de Dumnezeu și servitorul Său, Împăratul”.

De-a-lungul istoriei existenței ei, **Universitatea** și-a legat existența și evoluția de dinamica societății. Ca depozitară și producătoare de noi cunoștințe ale omului, sistematizate în cadrul domeniilor de știință, **Universitatea** a jucat un rol activ în dezvoltarea și progresul societății, ceea ce a condus adesea la folosirea sintagmei **Universitatea - locomotivă** a societății.

După cum este și firesc, **Universitatea** s-a implicat întotdeauna în clarificarea și găsirea de soluții pentru principalele provocări cu care s-a confruntat societatea. Este deci de așteptat ca **Universitatea** să se implice și în consolidarea, în regiunile multi-naționale, a unei adevărate **policulturi** menite a favoriza dezvoltarea socială și economică nestingherită în condițiile globalizării.

Într-o Europă cu multe regiuni multi-etnice și multiconfesionale este firesc ca politica multiculturalismului și, implicit, a multilingvismului să se reflecte și în **mediul universitar**. Mai mult, universitățile sunt chemate să contribuie la clarificarea conceptelor, la explicarea particularităților dezvoltării istorice a fiecărei astfel de regiuni și să se constituie în modele de promovare a coabitării pașnice și de coagulare a energiilor tuturor pentru consolidarea unui mediu social comun capabil de performanțe.

Desigur , că aceasta presupune și crearea unui număr corespunzător de **specialiști cu mentalitate adecvată, cu calificări superioare și cu capacitatea de**

a performa în diversele sectoare ale unei societăți bazate pe cunoaștere și, în același timp, multinaționale.

2.1 Universitățile europene în contextul multilingvismului și multiculturalismului.

Vom menționa câteva Universități europene a căror dimensiune multilinguală și multiculturală este reprezentativă pentru contextul formulat mai sus.

2.1.1. Universitatea din Fribourg, Elveția

După cum se știe, Elveția este o federație ce găzduiește patru grupuri etno-culturale, vorbind germana, franceza, italiana și romanșa. Putem vorbi de o țară în care cel puțin două națiuni trăiesc fiecare cu propria-i identitate națională. Totuși, datorită unei istorii lungi de conviețuire pașnică, sentimentul oamenilor este că ei aparțin unei singure națiuni, împărțășind o loialitate comună față de statul federal. În acest context, Universitatea din Fribourg se autodefiniște ca o universitate bilingvă „care sprijină și dezvoltă comunicarea între persoanele care vorbesc limbi diferite și care aparțin diferitelor culturi”, așa cum este stipulat în legea de organizare a universității⁹.

Universitatea din Fribourg dorește să răspundă unui context specific și să utilizeze avantajul unei situații istorice în care două națiuni trăiesc împreună. Nu mai puțin important este faptul că universitatea rămâne deschisă către lărgirea programele bilingve spre combinații diferite ce pot fi cerute de piața muncii, de nevoia unui învățământ orientat internațional și de nevoile unei largi comunicări interculturale.

2.1.2. Universitatea Liberă din Bolzano, Italia

În sudul Tyrol-ului, acolo unde este localizat Bolzano/Bolzen, există, de asemenea un context multinațional. Două comunități naționale trăiesc în provincia autonomă Alto Adige: comunitatea vorbitoare de limbă germană și italienii (ladinii). Universitatea Liberă din Bolzano este o universitate de stat, independentă și relativ recent înființată (1997). Ea e definită ca o instituție educațională orientată internațional, trilingvă, și care are „un rol de liant între

---

⁹ Law for University's Organization of the Great Council of The Fribourg Canton, Articolul 6. 3.

comunitatea italiană și cea a vorbitorilor de germană, la nivel economic și cultural¹⁰.

Organizarea Universității Libere din Bolzano este astfel concepută încât să reprezinte la nivelul administrației toate comunitățile naționale ale Provinciei. În ceea ce privește învățământul, universitatea caută atât să profite de avantajele mediului local bilingv, cât și să răspundă presiunii **internaționalizării**, prin asigurarea învățământului și **în limba engleză**.

2.1.3. Universitatea din Barcelona, Spania

Universitatea din Barcelona este reprezentativă pentru universitățile Provinciei Autonome Catalonia. Ceea ce ar trebui să remarcăm aici este faptul că limba catalană are în această provincie statutul de limbă oficială, alături de limba castiliană (spaniolă). În timp ce limba utilizată în administrație este catalana, în procesul de învățământ sunt utilizate ambele limbi.

Toate universitățile din Catalonia asigură învățământul în cele două limbi, ceea ce diferă fiind doar proporția implicării lor. La universitatea din Barcelona proporția este de 66. 4% față de 33. 6% în favoarea catalanei.

Ca urmare distingem în Catalonia existența unui **învățământ extins bilingv**, care este cu siguranță facilitat de rădăcinile comune ale celor două limbi. Nu există o separație formală sau cutumiară a universităților pe criteriul limbii și deci nici o izolare etno-lingvistică. Din contră, această organizare oferă, cu certitudine, condițiile pentru o comunicare interculturală extinsă la nivelul societății, în ansamblu, din Spania.

2.1.4. Universitatea din Helsinki și Abo Akademy, Finlanda

Finlanda este una din cele mai liberale țări în privința atitudinii față de minorități. Cea mai mare minoritate națională din Finlanda este reprezentată de comunitatea suedeză (6% din totalul populației). Alături de finlandeză, suedeza este limbă oficială în Finlanda. La nivelul învățământului superior, cele mai importante universități în care suedeza este utilizată atât în învățământ, cât și în administrație sunt Universitatea din Helsinki și Abo Akademy.

Cele două universități pot fi considerate complementare în privința relației dintre minorități și majorități la nivelul învățământului superior.

---

¹⁰ Cf. website-ul oficial al Universității Libere din Bolzano.

În cazul acestor universități putem observa o **tendință pentru o comunicare interculturală între cele două grupuri naționale la nivelul învățământului superior**, o situație făcută posibilă atât de reglementările statale pentru drepturi largite în scopul realizării învățământului în suedeză, cât și de dorința comunității suedeze de a profita de oportunitățile oferite de instituțiile educaționale ale majorității finlandeze.

2.1.5. Universitatea Sud-Est Europeană din Tetovo, Macedonia

Universitatea Sud-Est Europeană din Tetovo, Macedonia, este definită ca o universitate **multilingvistică**. Universitatea fost fondată în 1994 de un grup de intelectuali albanezi ca o universitate particulară.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a propus, în 2000, reorganizarea universității astfel încât aceasta să fie compatibilă cu legile Macedoniei, dar în același timp să facă posibil studiul în limba albaneză.

Din 2004, Universitatea Sud-Est Europeană funcționează ca o universitate de stat și având un efectiv de aproximativ 10.000 de studenți.

Sub patronaj internațional, universitatea a fost organizată ca o universitate multiculturală, trilingvă.

Astfel, în cazul universității Sud - Est Europene organizarea studiilor într-o manieră multiculturală și multilingvistică s-a dovedit a fi o **soluție pentru găsirea unui consens între majoritate și minoritate**, în privința problemei disputate anterior a învățământului superior pentru minorități. Putem remarca, de asemenea, că o organizare pe baze **strict etnice** a universității a fost considerată, în final, **improprie** atât de majoritate, cât și de minoritate.

2.1.6. Trăsături comune ale Universităților europene multiculturale și multilinguale

În urma prezentării acestor universități, putem concluda că universitățile multiculturale europene răspund, prin modalitățile lor de organizare, în primul rând la *solicitările de recunoștere ce vin din partea minorităților naționale*.

În același timp, la fel ca alte universități din întreaga lume, universitățile europene încearcă să facă față **internaționalizării învățământului**, îmbogățind multilingvismul local prin **promovarea englezei sau a altor limbi de circulație internațională**.

Putem concluziona că învățământul multicultural și multilingvistic se dovedește a fi o bună soluție pentru a se **răspunde la cererile minorităților naționale pentru recunoaștere egală, o soluție care, prin promovarea comunicării interculturale**, împiedică în același timp segregarea, integrarea forțată și auto-izolarea minorităților. În opoziție cu toate acestea, **multiculturalismul asigură un cadru pentru pluralism, pentru democrație și pentru accesul la cultura celorlalți.**

2.2 UBB - universitate europeană multilingvă și multiculturală

UBB are o tradiție de lungă durată, în acord cu istoria Transilvaniei, în privința învățământului multilingv, multicultural și multiconfesional. Și din acest punct de vedere, UBB este un exemplu special al Europei Centrale și de Sud – Est.

UBB este – așa cum stipulează Carta Universitară adoptată în 1995 - o **instituție trilingvă** de învățământ superior care oferă studii complete în trei limbi (română, maghiară, germană). În afară de aceasta menționăm programe privind studiul istoriei și culturii poporului evreu, precum și programe complete sau parțiale în engleză, franceză, italiană, spaniolă, limbi slave, norvegiană, finlandeză, chineză și japoneză. UBB este o **instituție multiculturală**, care aplică practicile europene ale multiculturalismului, garantează libertatea academică, acordă autonomie decizională deplină facultăților, departamentelor, catedrelor, specializărilor care organizează programe de studii în celelalte limbi de o manieră conformă cu reglementările europene.

Toleranța interconfesională a fost încă din secolul al XVI-lea o referință în procesul de învățământ transilvan, iar plurilingvismul a devenit o trăsătură a societății, cultivată în școlile gimnaziale și liceale și ridicată la rang de studiu academic.

2.2.1 Tradiția cultural-universitară și multinațională din Transilvania - fundament al dimensiunii multilinguale și multiculturale a UBB.

Universitatea Babeș-Bolyai sintetizează întreaga tradiție culturală, științifică și confesională din Transilvania. Ea și-a asumat îndelungata tradiție academică din Transilvania, fiind cea mai veche instituție academică din România. Credem că următoarea prezentare succintă este relevantă în acest sens.

În 1567, prințul Ioan Sigismund a propus înființarea unei academii de studii în Sebeș (Alba); din păcate dorința sa nu s-a materializat. În 1581, Ștefan Bathory a venit în sprijinul prințului Sigismund. Urmând exemplul înființării universităților din Bratislava, Buda și Târnovo, a pus bazele unui **colegiu iezuit la Cluj**. După câteva decenii colegiul a fost închis; totuși, protestanții și unitarienii au înființat alte colegii. În 1692, Gabriel Bethlen a înființat colegiul Calvinist la Alba Iulia. Fiind o instituție de convingere religioasă oferea studii de teologie, filozofie și limbi străine. În 1688, catolicii au înființat o **academic la Cluj**, sub conducerea iezuiților. Religia nu reprezenta singura problemă partizană ce afecta educația. Cu aproape o sută de ani mai târziu, într-o cră a reconcilierii, Împărăteasa Maria Tereza a pus bazele unei **universități germane la Cluj**. Dar această inițiativă nu a durat mult, căci Joseph al II-lea a înlocuit-o cu faimosul **Liceu Piarist** unde educația se făcea în latină. În 1848 s-a ridicat problema înființării unei **universități în limba română**. Românii, ca populație majoritară în Transilvania, cereau o universitate în limba lor. În 1868, un lider maghiar, Ministrul Eotvos, a sugerat crearea unei **universități la Cluj**, în care predarea urma a se face în limbile **maghiară, română și germană**. Propunerea a fost susținută de o parte a elitei românești, dar, în 1872, autoritățile au înființat Universitatea din Cluj cu predare **exclusiv în limba maghiară**, ceea ce a cauzat **nemulțumiri considerabile în rândul populației majoritare românești**. La sfârșitul primului război mondial, în urma Marii Uniri, Universitatea din Cluj, precum și universitățile din Strasbourg și Bratislava, au fost preluate de autoritățile statului. La 12 mai 1919 a luat ființă **Universitatea Română din Cluj**, care avea să se numească succesiv: „**Dacia Superior**”- până în 1927, apoi „**Regele Ferdinand I**” – până în 1948, după care ia numele de „**Victor Babeș**”, pentru ca după 1959 să se numească „**Babeș-Bolyai**”, în urma unirii cu Universitatea „**Janos Bolyai**”, care fusese înființată prin decret regal în 1945, ca Universitate cu limba de predare maghiară.

2.2.2. Politica universitară multiculturală a Universității Babeș-Bolyai

Principiile și garanțiile oficiale ale unei politici universitare multiculturale sunt încorporate în documentele de importanță majoră ale Universității, fiind în acord cu reglementările și nivelul exigențelor actuale din Uniunea Europeană. Între acestea se reliefează *Carta Universității Babeș-Bolyai*, în care se stipulează o remodelare instituțională prin reorganizarea Universității Babeș-Bolyai pe trei linii de studii (română, maghiară, germană), în scopul de a reprezenta la nivel instituțional diversitatea etno-culturală caracteristică Transilvaniei. Astfel, sistemul organizării multiculturale instalat prin *Cartă* în 1995 asigură un **învățământ complet în limba română, limba maghiară, limba germană**, precum și **studii iudaice** la toate nivelurile de calificare academică: **licență, masterat, doctorat, învățământ la distanță și formare continuă**. Studenții maghiari și germani au dreptul să participe la toate activitățile universitare, având posibilitatea de a-și alege, prin vot, reprezentanții în consiliile facultăților și în Senatul universității. Sistemul asigură, prin reglementări adecvate, autonomie liniilor de studii în limbile română, maghiară, germană și **dreptul liniilor de studii** de a-și elabora și aplica **propriile decizii** în domeniul resurselor umane, al cooperărilor internaționale, al cercetării științifice, precum și de a edita publicații în limbile română, maghiară sau germană. Pentru a respecta această **structură multiculturală**, toate pozițiile din cadrul universității (în special cele de conducere) sunt organizate în funcție de **cele trei componente etno-lingvistice**. Este o normă ca, în cadrul fiecărei facultăți, prodecanul sau secretarul științific să aparțină, după caz, minorității maghiare sau germane, pentru a coordona activitatea liniilor de studii proprii. Mai mult, la nivel central, fiecare dintre aceste linii de studii este reprezentată de câte un prorector, membru al Colegiului Senatului, și de un secretariat general specific. Altfel spus, „Universitatea Babeș-Bolyai asigură **specificitatea linguală și culturală** nu numai în **conținutul învățământului**, ci și în **administrarea acestuia**.” „Universitatea Babeș-Bolyai este singura care organizează învățământ în limba maternă pe linii de studii complete în limba respectivă și este, în acest sens, **multilinguală**. În universitățile europene există, după cum am văzut, facultăți pur și simplu, deci fără coloratură etno-lingvistică, în care, în unele cazuri, se studiază în diferite limbi. Nu există facultăți paralele în aceeași universitate. Universitatea Babeș-Bolyai este una dintre universitățile ce dispune de facultăți în care se studiază în diferite limbi.

Ea asigură un **cadru de interferențe multiculturale, multilingvistice și interconfesionale**; realizează pregătirea în condiții de egalitate, în limbile română, maghiară și germană.

Universitatea Babeș-Bolyai are un caracter **multicultural**. Ea promovează în condiții de egalitate predarea în limbile română, maghiară, germană și în alte limbi de circulație internațională și interacțiunea culturilor respective. Însemnele Universității reflectă acest caracter.

Multiculturalismul se opune atât asimilării etnice, cât și vechiului naționalism. Universitatea Babeș-Bolyai opus naționalismului de o culoare etnică nu pentru un naționalism de altă culoare etnică !

Universitatea Babeș-Bolyai aplică politica lingvistică europeană care urmărește ca **fiecare student să poată dobândi și utiliza capacități de comunicare în cel puțin două limbi pe lângă limba maternă**.

Folosirea limbilor maghiară, germană sau a unei limbi de circulație internațională în domeniul predării, cercetării, publicațiilor științifice, cât și în comunicarea interuniversitară nu este supusă nici unei restricții. Specializările în care instruirea se face în limbile minorităților naționale și în limbi de circulație internațională se stabilesc de către Senat. În pregătirea la nivel de studii postuniversitare se aplică principiul continuității, ținând seama de posibilitățile facultăților și opțiunile studenților.

Universitatea Babeș-Bolyai a publicat reglementările țărilor și universităților europene ce au organizat universități multilinguale. În comparație, se poate observa că Universitatea Babeș-Bolyai dispune de organizări la nivel european, rămânând **o experiență nouă în spațiul Uniunii Europene**. Trecutul multicultural al Transilvaniei este asumat într-o **simbolică corespunzătoare**.

2.2.3. Liniile de studii la UBB

Așa cum este definită de Cartă, „linia de studiu este forma de organizare a învățământului din facultăți, departamente, catedre desfășurat în limbile de predare română, maghiară, germană”¹¹. Fiecare linie de studiu este coordonată

¹¹ *Carta Universității Babeș Bolyai* /2003, II. 1.

În același sens: Andrei Marga *Experiencing Multicultural Organisation. The Case of the Babeș-Bolyai University* în vol. *Higher Education in Europe*, vol. XXIII, 1998; notificare privind evaluarea comparativă a profilului multicultural al Universității Babeș-Bolyai în contextul reglementărilor și practicilor din Europa actuală (întreprinsă la solicitarea Senatului Universității Babeș-Bolyai în ședința din 19 decembrie 2005), nr. 20.013 / 5 ianuarie 2006; nr. 20.065 / 7 februarie 2006.

de un prorector. Liniile de studiu sunt reprezentate, de asemenea, în Consiliul Academic al universității de către doi vice-președinți.

În cadrul unei facultăți, care este unitatea organizatorică principală, pot fi organizate una sau mai multe linii de studii.

Desigur că fiecare linie de studii are o sorginte și în istoria universitară a Clujului, care a fost evocată mai înainte.

O **universitate germană** a fost înființată la Cluj la sfârșitul secolului al XVIII –lea.

Învățământul universitar maghiar din Cluj s-a desfășurat în diferite cadre instituționale de-a lungul secolelor, cea mai importantă universitate clujeană fiind fondată în 1872 și preluând în 1897 numele Împăratului Franz Josef.

În urma primului război mondial și a reconfigurărilor teritoriale din 1919, o parte a cadrelor universitare maghiare au emigrat la Szeged, la Cluj înființându-se o **universitate cu predare în limba română**, „Dacia Superior”, care în 1927 urma să-și schimbe numele în „Universitatea Rege Ferdinand I”. După 1940, urmând înglobării părții de nord-est a Transilvaniei la Ungaria, universitatea din Szeged s-a reîntors la Cluj, iar cea română a fost mutată la Sibiu și Timișoara. Jocul migrațiilor a continuat în 1945 cu reîntoarcerea acesteia din urmă, care curând se va numi “Universitatea Victor Babeș”; se puneau totodată bazele unei noi universități de stat cu predare **în limba maghiară**, „Universitatea Janos Bolyai”, onorând memoria cunoscutului matematician din Târgu Mureș. Cele două instituții au fost unificate în 1959 sub un nou nume, „Babeș – Bolyai”, universitate care între 1984 și 1989 a fost cunoscută sub numele „Universitatea din Cluj-Napoca”; după 1989 instituția și-a reluat vechiul nume, pe care l-a păstrat până în prezent¹².

După o diminuare a interesului regimului comunist privitor la învățământul în limba maghiară o creștere ușoară a locurilor universitare, a cadrelor și a disciplinelor predate în această limbă a început după 1989, iar restructurarea instituțională a învățământului universitar (maghiar) – care printre altele a contribuit la mărirea efectivului de studenți și de cadre maghiare – s-a desfășurat la mijocul anilor 90.

¹² Demény Gyöngyvér, *Kisebbségek oktatási jogai és a magyar tan nyelvű felsőoktatás Romániában. [Drepturile educaționale ale minorităților și învățământul universitar maghiar din România]*. Magyar Kisebbség, 2 (24), 2002; Dimitras, Panayote, *States and Minorities in the Balkans Hungarians of Romania*, in CEDIME-SE/EDREC, 2001; Andrei Marga, *The Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca (A Case Study)*, in *idem, University Reform Today*, p. 267 sqq.

E necesar se precizat că „problema” sau – așa cum apare ea în sfera publică maghiară – „cauza” universității maghiare este un subiect controversat. Dezbaterile îndelungate din presa minoritară pe această temă nu vor fi comentate aici, având în vedere faptul că în aceste controverse Universitatea devine doar un pretext pentru definirea identității minoritare¹³.

Aceasta este tradiția care premerge liniile de studii română și maghiară în organizarea potrivit reglementării din 1995. Menționăm că acesta este anul de când ființează cu aceleași drepturi și linia de studii germană. În această manieră cele trei națiuni tradiționale ale Transilvaniei au acces neîngrădit la învățământ superior de stat, în organizarea modernă și suplă conformă cu practicile europene în cadrul UBB.

Studentii ai Universității Babeș-Bolyai (cetățeni români și străini) înscriși la studii universitare și postuniversitare în anul universitar 2008-2009

	Români	Maghiari	Germani	Rromi	Alte	TOTAL
ZI	23837	6477	154	131	490	31089
FR	215	53	0	0	0	268
ID	4726	1833	8	2	48	6617
MASTER	7834	1360	33	8	79	9314
CURSURI POSTUNIV.	237	27	0	0	110	374
TOTAL	36849	9750	195	141	727	47662

2.2.3.1 În tabelul următor este prezentată situația studenților înscriși la linia română de studii.

	Români	Maghiari	Germani	Rromi	Alte	TOTAL
LINIA ROMÂNĂ	34420	2700	137	139	597	37993
ZI	22493	1553	119	130	410	24705
FR	215	53	0	0	0	268
ID	4718	512	8	2	12	5252
MASTER	6757	568	10	7	65	7407
CURSURI POSTUNIV.	237	14	0	0	110	361

¹³ Aceste manifestări sunt interesante din perspectiva structurării câmpului intelectual maghiar sau al naționalismului minoritar, care însă nu reprezintă subiectul acestui text.

2.2.3.2 Linia maghiară de studii este reprezentată în tabelul următor:

LINIA MAGHIARĂ	141	6603	3	1	49	6797
ZI	73	4669	3	1	14	4760
FR	0	0	0	0	0	0
ID	0	1317	0	0	34	1351
MASTER	68	604	0	0	1	673
CURSURI POSTUNIV.	0	13	0	0	0	13

2.2.3.3 Linia germană de studii se configurează astfel:

LINIA GERMANĂ	627	197	53	0	40	917
ZI	504	161	32	0	38	735
FR	0	0	0	0	0	0
ID	8	4	0	0	2	14
MASTER	115	32	21	0	0	168
CURSURI POSTUNIV.	0	0	0	0	0	0

2.2.4. Direcții de studii în limbi de mare circulație internațională / Studii culturale diverse (ebraice, britanice, americanistica etc.)

O altă dimensiune a deschiderii interculturale promovate de Universitatea Babeș-Bolyai o constituie multitudinea direcțiilor de studiu în limbi de mare circulație internațională (engleză, franceză, spaniolă, italiană), în alte limbi moderne (norvegiană, finlandeză, rusă, ucrainiană) și în marile limbi asiatice (japoneză, chineză, coreeană). De fapt, aceasta este zona în care dimensiunea interculturală se intersectează cu un principiu al exigenței universitare, corelat standardelor de performanță și procesului de deschidere spre valorile europene și internaționale – este vorba de principiul internaționalizării educației.

Punctual, internaționalizarea educației este o formulă a dialogului transcultural și transnațional stabilit între diverse culturi și tradiții științifice, iar punctul nodal al întregului demers îl constituie exigența deprinderii în cadrul Universității Babeș-Bolyai a cel puțin încă o limbă în afara celei materne.

Prezentăm acum efectivul studenților la licență și masterat înscriși în ultimul an universitar la diverse programe de învățământ desfășurate în alte limbi decât româna, maghiara, germana.

ENGLEZĂ + alte limbi	1661	250	2	1	41	1955
ZI	767	94	0	0	28	889
FR	0	0	0	0	0	0
ID	0	0	0	0	0	0
MASTER	894	156	2	1	13	1066
CURSURI POSTUNIV.	0	0	0	0	0	0

Din punctul de vedere al tinerilor, interesul pentru limbile de mare circulație nu vine ca un simplu exercițiu, ci este în bună parte motivat de standardele de pe piața forței de muncă, acolo unde performanța include de regulă competențe comunicative serioase în cel puțin o limbă în afara celei materne. Universitatea Babeș-Bolyai răspunde cerințelor și intereselor studenților în privința formării profesionale printr-un mare număr de specializări oferite în limbi de circulație internațională. Competența comunicativă în limbi de interes internațional condiționează viața academică din interiorul Universității la toate nivelele de studiu ale acesteia.

Fiecare facultate din cadrul Universității Babeș-Bolyai are cel puțin o secție de nivel licență sau masterat în cadrul căreia predarea se face integral într-o limbă de circulație internațională.

2.2.4.1. Studiile iudaice au deschis posibilitatea a numeroase cercetări științifice privind istoria și cultura religioasă a evreilor, au promovat o pedagogie înnoitoare, stimulând cunoașterea așa cum este ea acceptată și profesată în marile universități europene, americane și israeliene. Institutul de Studii Ebraice și Istorie Evreiască „Dr. Moshe Carmilly” din cadrul Facultății de Studii Europene a UBB este unul de referință internațională, are audiență în rândul studențimii și o foarte bună reputație în mediile academice, câștigată prin schimbul de studenți și profesori, prin cercetările fundamentale inițiate, prin tematica abordată și prin editarea unei foarte bune reviste în limba engleză.

În plină extindere se află:

- dezvoltarea programelor de studii la nivel de licență:
  - studii iudaice – istoric;
  - studii iudaice – relații internaționale;
  - limba ebraică – limbi moderne
- dezvoltarea masteratului de studii iudaice prin întărirea colaborării cu universitățile din Israel, Europa Centrală și Occidentală, SUA;

- dezvoltarea programului de studii doctorale în domeniul istoriei, filozofiei evreiești, a literaturii ebraice și idiș, a studiilor biblice.

2.2.4.2. Studii britanice. În acord cu tendințele exprimate la nivel mondial, limba engleză reprezintă principala limbă de circulație internațională în care se desfășoară programe de studiu la Universitatea „Babeș- Bolyai”. În acest sens, se dezvoltă linii de studiu complete în limba engleză, în mai multe domenii promovate de universitate. La nivel bachelor, funcționează secții în limba engleză în cadrul mai multor facultăți: secția de *Științe politice* de la Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, secția de *Studii Americane* din cadrul Facultății de Studii Europene, secția *Limba și literatura engleză* de la Facultatea de Litere. În afara secției specializate, Facultatea de Litere oferă cursuri de limbă engleză ca specializare secundară, de asemenea cursuri de literatură engleză, irlandeză, respectiv cursuri de cultură și civilizație britanică și irlandeză.

La nivel master, există numeroase specializări oferite în limba engleză.

Mai multe școli doctorale vor desfășura programele complet în limba engleză. În domeniul pregătirii doctorale, se desfășoară un proiect Marie Curie în colaborare cu instituții britanice și din alte țări europene, dedicat relației dintre unele compartimente ale mediului înconjurător și sănătatea umană.

Universitatea Babeș-Bolyai dezvoltă relații de colaborare în domeniul cercetării științifice cu instituții de cercetare și învățământ superior din Marea Britanie în domeniul fizicii, chimiei, matematicii, biologiei, geologiei, geografiei, științelor mediului, științelor politice, sociologiei, științelor educației etc. Centrul Cultural Britanic - *British Council* - găzduit de Universitatea Babeș Bolyai oferă o gamă largă de activități de informare și educație, organizează examene de limbă și promovează cultura și civilizația britanică.

2.2.4.3. Studii americane. În cadrul programelor la nivel licență funcționează specializarea de *Studii Americane* a Facultății de Studii Europene. În acest cadru:

- se consolidează cooperarea cu universitățile americane în programele mașter: Studii de lingvistică și literatură americană la Facultatea de Litere, Studii americane la Facultatea de Studii Europene, International Business Communication la Facultatea de Științe Economice, în colaborare cu cu Arizona State University; Managementul finanțelor locale, Managementul organizațiilor

politice la Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării; Istorie orală la Facultatea de Istorie și Filosofie, în colaborare cu Michigan State University și New Hampshire University; Formal Methods in Program ming, Modeling and Simulation la Facultatea de Matematică și Informatică împreună cu Wayne State University.

- se intensifică cooperările cu *Centrul de Studii Americane John F. Kennedy*, înființat la Universitatea Babeș-Bolyai cu sprijinul Arizona State University și a Comisiei Fulbright.

2.2.4.4. Studiile francofone se consolidează pe următoarele direcții:

- înființarea unei linii de studiu complete, în limba franceză, nivel licență, la Facultatea de Științe economice și Gestiunea afacerilor, în specialitatea Contabilitate și specialitatea Economia comerțului, turismului și serviciilor;
- dezvoltarea de masterate cu dublă diplomă sau în codiplomare la facultățile de litere, geografie, drept, istorie și filosofie, teatru și televiziune, studii europene, chimie, fizică, științe economice, matematică;
- realizarea unui Master Erasmus Mundus în *Literaturi europene*, cu CELBLF, coordonat de Universitatea din Regensburg;
- realizarea unui Master Erasmus Mundus pe domeniile: energetică, bioenergetică cu aplicații în dezvoltarea durabilă în sănătate, în coordonarea Universității din Toulouse;
- extinderea programelor de doctorat în cotutelă cu universitățile din Franța: Montpellier III (istorie, geografie, studii europene, filosofie, sociologie), Nantes (științe economice, chimie, fizică, istorie, studii europene) etc. ;
- dezvoltarea seminariilor de formare doctorală (la Facultatea de Istorie și Filosofie în organizarea Asociației Române a Cercetătorilor Francofoni în Științe Umane (ARCHES), a AUF și a Departamentului de Filosofie; la Facultatea de Litere Seminarul *Lettres belges, lettres vives* care funcționează în cadrul Școlii doctorale de literatură ; Școala doctorală în științe sociale din București monitorizată de Universitatea Babeș-Bolyai, Universitatea din București și AUF);

- proiecte de cercetare în comun cu universitățile din Nantes (fizică, matematici aplicate, chimie, biologie, mediu, litere, sociologie și asistență socială, sport), Montpellier III (studii europene, istorie, geografie, sociologie, biologie și geologie, știința mediului), Orleans (matematică, științe economice, chimie, fizică), Limoges (matematică, litere), Aix-Marseille III (fizica, știința mediului, științe economice), Poitiers (drept), Artois-Arras (geografie), Caen (științe economice), Louvain-la-Neuve (mediu) etc.;

În acord cu profilul specializării, în cadrul Universității Babeș-Bolyai există facultăți pentru care exigența plurilingvă, proprie secțiilor cu predare într-o limbă de interes internațional, este dublată de exigența dobândirii unor competențe propriu-zis culturale prin cursurile de civilizație, istorie, mentalități, viață cotidiană, tradiție culturală, comunicare ș. a. m. d. Astfel de cursuri încadrate în profilul lingvistic (engleză, franceză, rusă, italiană, spaniolă, norvegiană, japoneză) și de specialitate ales de student (filologie, relații internaționale, sociologie, etc.) sunt cele care asigură interacțiunea culturală necesară deschiderii spre diversitate, o autentică socializare în spiritul pluralismului valorilor și al diferențelor culturale. La acest capitol performează Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Studii Europene și Facultatea de Litere.

Ne vom opri cu câteva detalii la Facultatea de Litere. Dintr-un total de 17 catedre de specialitate, nu mai puțin de 7 dintre ele oferă o pregătire în vederea performanței în alte limbi de interes internațional decât liniile de studiu română, maghiară și germană. Facultatea oferă pentru nivelul de licență specializare A (avansat) una dintre limbile și literaturile: engleză, franceză, rusă, ucraineană, italiană, spaniolă, LMA; iar pentru specializarea B (nivel începător) se poate alege între limba și literatura norvegiană, finlandeză, japoneză, rusă și ebraică. Oferta Facultății de Litere cuprinde cursuri facultative de introducere în limbi precum olandeza, daneza, coreeana, chineza, atât pentru studenții facultății, cât și pentru studenții tuturor celorlaltor facultăți din cadrul UBB.

Facultatea de Litere este de altfel una dintre cele mai mari facultăți din cadrul Universității Babeș-Bolyai, cu un caracter extrem de diversificat atât în ceea ce privește **oferta lingvistică**, cât și **deschiderea culturală și civilizațională**. Specializarea în *Limba și literatura engleză* urmărește, la nivel de licență, în primul rând consolidarea cunoștințelor de limbă ale studenților, dar și deschiderea culturală prin cursurile de literatură engleză, americană,

irlandeză, și prin intermediul cursurilor de cultură și civilizație britanică, americană sau irlandeză. Pentru nivelul de masterat, Catedra de Limba și Literatura Engleză conduce patru programe de specialitate, dintre care *Tendințe actuale în teoria limbajului* are un profil interdisciplinar, fiind predat în limbile engleză și franceză. Aceștia i se adaugă masteratul de *Studii culturale britanice*, cel de *Studii de literatură și lingvistică americană* și cel de *Studii de irlandeză*, orientate înspre desăvârșirea competențelor de limbă, dar mai ales a celor culturale și interdisciplinare.

2.2.5. Studii de teologie la UBB

Cunoașterea reciprocă a cultelor religioase și climatul de ecumenism este unul dintre cele mai importante idealuri pe care le urmărește UBB. Facultăților de teologie cu profil ortodox, catolic, protestant, precum și a institutului de studii ebraice, sunt pilde ale climatului de toleranță și ale interesul pentru studiul diversității dogmelor religioase. Interesul reciproc pentru studiul, aprofundarea, înțelegerea și transferul valorilor spirituale este mai mult decât lăudabil.

Astăzi UBB oferă cel mai larg spectru de studii teologice din Europa, cu patru facultăți de teologie: Facultatea de Teologie Ortodoxă, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Facultatea de Teologie Romano-Catolică și Facultatea de Teologie Reformată, reprezentând șapte biserici istorice din Transilvania.

Mai putem aminti specializarea de Studii Iudaice și reputatul Institut de Studii Iudaice și Istorie a Poporului Evreu " Dr. Moshe Carmilly", ceea ce – adăugat la cele dinainte - completează cadrul instituțional prin care se oferă excelente oportunități de investigare a rădăcinilor iudeo-creștine a culturii europene.

2.2.6. Structuri instituționale în sprijinul realizării politicii multiculturale a UBB

2.2.6.1. Centrul LINGUA de limbi moderne a fost înființat în cadrul Universității Babeș-Bolyai , Facultatea de Economie și Administrare a Afacerilor, în 1999. Scopul centrului este acela de a răspunde nevoilor studenților și a comunității privind instruirea și testarea extracurriculară, fiind în

același timp la nivelul cerințelor europene și al politicii lingvistice a Universității Babeș-Bolyai.

Centrul LINGUA este afiliat Confederației Europene a Centrelor de Limbi Străine din Învățământul Superior, CERCLES.

Centrul se adresează în special studenților și absolvenților din următoarele domenii:

Științe economice; Afaceri; Studii Europene; Științe Politice și Administrative.

În urma testului LINGUA, Centrul LINGUA eliberează Certificatul de Competență Lingvistică – general/afaceri, o condiție preliminară examenelor pentru admiterea la licență, masterat și doctorat precum și pentru angajare, promovare, bursă etc.

2.2.6.2. Centrul ALPHA de limbi moderne funcționează din 2002 sub auspiciile Universității Babeș-Bolyai și este încadrat Facultății de Litere. Scopurile lingvistice ale centrului sunt foarte diverse fiind evidente în activitățile de predare, testare, cercetare și instruire avansată. Serviciile oferite de centrul ALPHA sunt orientate atât spre studenți cât și spre personalul Universității, dar și alte categorii de persoane interesate pot beneficia de serviciile sale. Activitățile centrului sunt în special destinate studenților din următoarele domenii:

Biologie și Geologie; Chimie; Drept; Educație Fizică și Sport; Fizică; Geografie; Istorie și Filozofie; Litere; Matematică și Informatică; Psihologie și Științe Educaționale; Sociologie și Asistență Socială; Științele Mediului; Teatru și Televiziune; Teologie Greco-Catolică; Teologie Ortodoxă; Teologie Reformată; Teologie Romano-Catolică.

În urma testului ALPHA, Centrul eliberează Certificatul de Competență Lingvistică ALPHA, necesar înregistrării la examenul de absolvire, la examenul de masterat, la examenul de admitere la doctorat precum și în alte situații.

2.2.6.3. Centrul de Studii Americane „John F. Kennedy”

Fondat în 1994 de către Biblioteca Centrală Universitară, filiala studiilor Americane s-a dezvoltat datorită suportului acordat de instituții precum Ambasada Americană, Centrul Cultural American din București, Comisia Fulbright și Universitatea de Stat Arizona. În 1999 Prof. Marvin Fisher de la Universitatea de Stat Arizona a făcut o donație substanțială. În prezent biblioteca funcționează ca un satelit pentru Departamentul de studii americane

din cadrul Facultății de Studii Europene, deschizându-și ușile tuturor categoriilor de utilizatori ai centrului. Cărțile din dotare acoperă variate domenii precum: literatură, istorie, științe politice, filosofie, religie, artă, sociologie, mass-media, economie, management, drept și administrație publică.

2.2.6.4. Centrul Cultural German

Biblioteca germană a Centrului Cultural German a fost înființată în 1995 în urma cooperării dintre Biblioteca Centrală Universitară Lucian Blaga, Universitatea Babeș-Bolyai și Institutul Goethe din București. Biblioteca oferă un numeros fond de carte și documente audio-vizuale tuturor celor interesați de cultura germană.

2.2.6.5. Centrul Cultural Britanic

Biblioteca Britanică a fost înființată în 1995 și a reprezentat nucleul în jurul căruia a fost format în 2000, cu ajutorul Consiliului Britanic, Centrul Cultural Britanic. Centrul oferă numeroase publicații, materiale audio-vizuale, baze de date și cursuri de limbă engleză tuturor celor interesați de cultura și civilizația britanică.

2.2.6.6. Biblioteca Austria a fost înființată sub patronajul Landului Austria Superioară pe baza unei înțelegeri încheiate cu Universitatea Babeș-Bolyai și prin cooperarea cu universitățile din Viena și Graz. Biblioteca Austria este de asemenea sub patronajul Institutului Austriac pentru Europa de Est și Sud-Est, Departamentului de Politici Culturale al Ministerului Austriac și al Forumului Cultural din Austria, precum și sub patronajul Forumului Cultural al Ambasadei Austriei din București.

2.2.6.7. Centrul Cultural Francez al Universității Babeș-Bolyai este susținut de Ambasada Franceză și alte instituții francofone, contribuind la diseminarea limbii și culturii franceze în sfera academică și extra-academică din Cluj. Biblioteca Franceză a fost fondată în 1991; oferă o sală de lectură cu o capacitate de 36 de locuri, un stoc de 18 000 volume, 1500 CD-ROMs, 1400 casete audio și video, 40 DVDs.

2.2.6.8. Centrul Cultural Italian, fondat în 2002 este rezultatul cooperării dintre Universitatea Babeș-Bolyai și Ambasada Italiei din București. Acesta cuprinde un fond important de cărți de literatură, artă, istorie, geografie

și cultură și civilizație italiană. Mai mult, biblioteca oferă o colecție de periodice italiene și documente multimedia. Centrul Cultural Italian găzduiește de asemenea cursuri de limbă italiană precum și conferințe și expoziții de artă italiană.

3. Impactul național și European al dimensiunii multilinguale și multiculturale a UBB. Mențiuni finale.

3.1 *Universitatea Babeș-Bolyai a făcut pași majori – deja prin organizarea și acțiunile din catedrele, facultățile, institutele proprii – pentru interculturalitate în coordonatele europene actuale.* Este suficient să menționăm că interesul primordial mărturisit al studenților este să se profesionalizeze cu profesori valoroși, iar specialiștii tind, ca oriunde în lume, să obțină un nivel de pregătire dincolo de frontiere etnice, validabil internațional. *Etnicizarea criteriilor profesionale a fost respinsă, ca oriunde în Europa, de covârșitoarea majoritate a studenților și cadrelor didactice din Universitatea Babeș-Bolyai.* Pe de altă parte, este de remarcat împrejurarea că, în fiecare an universitar, mii de tineri maghiari studiază în română, în germană, în alte limbi, iar mii de tineri români studiază în germană, în maghiară sau alte limbi, în condiții de libertate a alegerii. Se poate observa că mulți profesori maghiari, germani, evrei, ucrainieni au fost aleși șefi de catedre, decani, prodecani, prorectori, directori acolo unde, ca efect al demografiei generale, majoritatea cadrelor didactice sunt de origine română. Nu contează nicidecum criteriile etnice, ci valoarea profesională. *Universitatea Babeș-Bolyai a trecut de mulți ani „dincoace” de epoca etnicizării organizării academice, la care presează astăzi grupuri marginale, care eludează chestiunea valorii profesionale.*

Conform tradiției Europei, universitatea este chemată să creeze cultură de cel mai înalt nivel de competitivitate, iar Universitatea Babeș-Bolyai este atașată acestei înțelegeri a misiunii ei. Așa stând lucrurile, *nici un cadru didactic universitar – oricare ar fi apartenența sa etnică – nu poate fi scutit de întrebări precum: care este opera științifică ce-l legitimează? ce contribuție a adus în cunoaștere? ce a făcut pentru a spori prestigiul științific al instituției?*

Organizarea multiculturală în Universități depinde de capacitatea de concepere și elaborare a unui proiect multicultural pentru că multiculturalismul e un fapt care, în esență, trebuie admis și asumat, iar problema reunirii

politicilor de demnitate egală și a politicilor de diferență este un element-cheie în societățile multiculturale. Politicile înseși de diferență sunt realiste doar dacă apar ca o consecință a politicilor de demnitate egală care derivă din întregul aparat legislativ.

Multiculturalismul conceput în acest fel previne manifestarea părților nocive inerente naționalismului etnic, și acea fragmentare socială care, într-un final, erodează politicile de demnitate egală. Este o adevărată provocare culturală, azi, oriunde în Europa, difuzarea unei abordări a realității sociale “în care diferențele culturale nu implică limitarea identității personale, ci sunt un imbold pentru performanță”; ea este, în ultimă instanță, o veritabilă sursă de bogăție pentru o societate matură, evoluândă¹⁴.

În acest sens, **UBB** este o universitate românească cu o experiență reușită în context românesc și central-sud-est european, capabilă a se integra profitabil în politicile educaționale, de cercetare și de comunicare la scara UE.

3.2. Mențiuni finale

3.2.1. Fundamentul epistemologic al multiculturalismului are în vedere două aspecte: **recunoașterea individuală** față de ceea ce este împărtășit de toți oamenii dintr-o societate modernă și, în al doilea rând, **solicitarea pentru recunoașterea colectivă** bazată pe ceea ce este împărtășit doar de un grup restrâns de indivizi dintr-o societate mai largă.

Ieșirea din izolarea culturală și politică a României contemporane este pendinte și de fiecare pas pe care e în măsură să-l facă **sistemul universitar**. **UBB** demonstrează că are **resursele necesare și orientarea spre a pune în practică un asemenea demers și a-l extinde ca model la scara României**, cu precădere în regiunile ce se pretează la o **pedagogie multilingvă, multiculturală și multi-interconfesională**.

3.2.2. Contextul globalizării; Scopul declarațiilor de la Sorbona și Bologna vizează preocuparea – clară și în strategia **UBB** – pentru creșterea atractivității sistemului de învățământ universitar și implicit a competitivității sistemului european de învățământ superior. **Multiculturalitatea UBB-ului**

---

¹⁴ Andrei Marga, *Experiencing Multicultural Organisation: The Case of the “Babeș-Bolyai University”*, in *University Reform Today*, p. 322.

constituie un răspuns la provocările sociale, științifice și tehnologice ale proceselor de globalizare.

3.2.3. Multiculturalismul a fost asumat cu bună credință de Universitatea Babeș-Bolyai, ținând seama de istoria Transilvaniei și abordările Uniunii Europene. Asumarea s-a făcut în 1995, când, nu doar în România, ci și în alte țări europene, abordările erau altele. Multiculturalismul din universitate este efectiv și veritabil, rămânând mai dezvoltat decât în alte țări și se situează la nivelul exigențelor din actuala Uniune Europeană. Astfel, în Universitatea Babeș-Bolyai este **multiculturalism** mai întâi în sensul că se pot învăța 22 de limbi și, cu deosebire, în acela că se realizează studii complete în română, în maghiară, în germană, și în alte limbi, conform alegerii de către studenți. Limbile atrag **culturi** și nu există vreo limitare la folosirea limbilor și la exprimarea respectivei culturii. Organizarea internă Universității Babeș-Bolyai este de așa natură încât orice program cu bază linguală (român, maghiar, german, studii iudaice, studii americane, studii francofone etc.); are **autonomie de decizie**. Doar cei neinformați sau răuvoitori pot minimaliza aceste fapte!

3.2.4. Multiculturalitatea a transformat Universitatea „Babeș-Bolyai” în una din cele mai mari și mai complexe universități din România. Nici când în principala universitate din Transilvania nu au studiat atât de mulți români și nici atât de mulți maghiari, oportunitățile de studii în germană sau despre istoria și cultura poporului evreu nu au fost atât de largi, iar diversificarea direcțiilor de studii și a specializărilor nu a fost atât de mare. Fomele de organizare pe linii de studii se regăsesc la toate nivelurile de structură ale instituției.

3.2.5. Sublinem că sistemul organizării multiculturale instalat prin Carta Universității Babeș-Bolyai (1995) asigură învățământ complet în limba română, limba maghiară, limba germană, precum și studii iudaice la toate nivelurile de calificare academică: licență, masterat, doctorat, învățământ la distanță și formare continuă. Acest sistem asigură, prin reglementări adecvate, autonomie liniilor de studii în limbile română, maghiară, germană și dreptul liniilor de studii de a-și elabora și aplica propriile decizii în domeniul resurselor umane, al cooperărilor internaționale, al cercetării științifice, precum și de a edita publicații în limbile română, maghiară sau germană.

3.2.6. Prin aceasta UBB promovează și comunicarea interculturală între comunitățile naționale locale. Așa cum este declarat în Cartă, universitatea are ca misiune „asigurarea unui cadru de interferențe multiculturale, multilingvistice și interconfesionale”¹⁵. Același scop este vizat prin promovarea cursurilor despre cultura și civilizația română, maghiară și germană în cadrul fiecărei linii de studiu pentru a fi predate studenților ce aparțin celorlalte două linii de studiu¹⁶.

Se oferă, pe de-o parte, un acces complet la educație în limba maternă pentru tinerii ce aparțin comunităților naționale tradiționale din Transilvania și care să asigure, pe de altă parte, un mediu propice de comunicare atât între culturile locale, cât și între acestea și alte culturi tradiționale și științifice.

3.2.7. Adăugăm și faptul că educația spirituală în cele 4 Facultăți de Teologie ale UBB în întreținerea unei atmosfere multiconfesionale de cunoaștere și acceptare reciprocă, de cultivare a unui astfel de climat și de ecumenism favorizează integrarea tuturor membrilor UBB în realizarea obiectivelor politicii multiculturale în instituție.

3.2.8. Universitatea Babeș-Bolyai a fost continuu nu numai actor al reformelor universitare, ci și locul din care proiectul acesteia a plecat, încât, în mai 2001 România a putut închide capitolul „Educație” în negocierile de la Bruxelles. Cu siguranță, multiculturalismul are nevoie de noi clarificări: de pildă, delimitarea culturilor nu este univocă, politizarea nu este exclusă, interculturalitatea trebuie dezvoltată etc. Organizarea sesiunii internaționale **Multiculturalismul în Europa actuală** (iunie 2007) este un exemplu ca la UBB astfel de dezbateri au loc. Așa cum s-a văzut această dezbateri nu a avut de a face cu folosirea diletantă multiculturalismului, cu politizările ce au loc și cu conotațiile subiective și neuniversale.

Universitatea Babeș-Bolyai dezvoltă un program educațional multicultural și multilingual în conformitate cu legile în vigoare în România și în acord cu valorile europene.

3.2.9. Demn de menționat este că organisme internaționale abilitate – Înalțul Comisar OSCE pentru minorități, Salzburg Seminar, European University Association (EUA) – cu ocazia evaluărilor internaționale externe,

---

¹⁵ Andrei Marga, *University Reform Today*, pp. 323-336.

¹⁶ *Ibidem*, VI, 3.

căreia i s-a supus UBB au apreciat pozitiv sistemul multlingual și multicultural de la UBB.

3.2.10. Multiculturalitatea ca oportunitate de lărgire a accesului spre studii a unui mare număr de studenți dintr-un mediu marcat prin coexistența mai multor culturi. Ea contribuie la accentuarea dimensiunii sociale a învățământului reflectând astfel una din cerințele Procesului Bologna.

3.2.11. Instruirea în cele trei limbi și nu numai (există programe de licență oferite și în alte limbi de circulație internațională) permite dobândirea unor **competențe lingvistice mărește șansele de acces pe piața forței de muncă – angajabilitatea** (employability ca dimensiune a strategiei europene de ocupare a forței de muncă).

3.2.12. Evidențiem odată în plus că Universitatea Babeș-Bolyai, ca instituție de învățământ superior nu reproduce un sistem al identităților etnice văzute esențialist și cu atât mai puțin un discurs ideologic al statului-națiune presupus omogen în interiorul său.

Dimpotrivă, așezarea multiculturalismului la temelia organizării UBB și deschiderea interculturală sunt principalele instrumente prin care UBB își propune **producerea unei mentalități elastice, procesuale, deschisă spre experiența alterității.**

3.3. Amenințări la adresa politicii universitare multiculturale și multilinguale. Sugestii pentru activitatea viitoare.

3.3.1. Două sunt amenințările pe care le semnalăm și care până acum nu au impictat asupra finalităților acțiunilor UBB.

- **Dimensiunea finanțării unui astfel de sistem de învățământ organizat pe baze multiculturale.** O organizare pe baze multiculturale a studiilor implică resurse materiale și umane ridicate, fiind necesară intervenția Universității din fondurile ei centrale pentru susținerea acestei politici.

- **Aspecte de ordin demografic.** Declinul demografic ce afectează în general societățile moderne contemporane este mai accentuat în cadrul comunităților maghiară și germană din Transilvania. Prezența studenților români în liniile de studiu maghiară și germană este menită pe de o parte să-și exercite dreptul și libertatea de a se instrui și în alte limbi vorbite în zona în care

se află, diferite de limba maternă și în mai mică măsură să contracareze restrângerea sferei tradiționale de recrutare a studenților maghiari și germani.

3.3.2. Pentru o și mai bună plasare a UBB în topul universitar din zona central-sud-estică a Europei și pentru valorificarea în context general european a meritelor incontestabile a unei universități românești sugerăm a se ține cont de următoarele.

- **Abordările în cadrul catedrelor să fie în mai mare măsură contextualizate, culturile să fie privite atât prin particularitățile, cât și prin interferențele lor, cu atât mai mult cu cât ele nu se separă una de cealaltă, iar viața spirituală a omului nu se identifică doar prin intermediul unei singure tradiții. Noțiunile cheie pot fi stăpânite mai bine, astfel încât și limbajele social-politice formulate grație lor să dea seama de o realitate regională în care individul, fie provenind din grupul majoritar, fie din acela minoritar, să joace un rol egal în viața oricărei instituții.**

În fond, **bilingvismul și trilingvismul sunt fundamentale într-o Universitate cu profil multicultural. Primatul acordat competențelor în dauna apartenenței comunitare, descurajarea monoculturalismului și a exceselor ideologice, dogmatice, politice orientate în funcție de comunitate este un demers pe care UBB îl are în vedere și care merită a fi extins.**

- **Întrucât predarea istoriei, culturii, dogmei religioase în funcție de un singur grup cultural-confesional nu servește politicii recunoașterii celuilalt, iar circumscrierea comunitar-lingvistică și culturală merge mână în mână cu transferul reciproc de valori dinspre majoritate spre minoritate și invers, abordarea istoriei și istoriografiei – domenii ce au legătură serioasă cu limbajele social-politice contemporane ale României, ale Europei și ale lumii - trebuie lărgită și condusă spre contextualizare zonală și europeană, spre problematizare, conceptualizare și integrare a oricărei expresii culturale și lingvistice.**

Minoritate și majoritate trebuie să se regăsească în fiecare curriculum, la fel localul și universalul, naționalul și europeanul.

3.4. Concluzii

Îmbogățind sensul noțiunilor de multi- și interculturalitate, multi- și interconfesionalitate, multiplicând cercetările privind societatea civică multiculturală, dezvoltând relațiile româno-maghiare și româno-germane

în acord cu viața cotidiană, cu necesitățile cunoașterii și recunoașterii și în virtutea ideii de interferență, UBB are toate motivele să aspire la recunoașterea statutului de universitate europeană de înaltă performanță în realizarea politicii multiculturale și multilinguale agreată de EU. Resursele umane și excelența capacitate managerială probată în ultimele două decenii (1989-2009) o vor transforma în scurt timp într-un model de pedagogie multilingvă și multi- și interculturală europeană.

În consecință felicităm conducerea, întreg corpul academic și studenții UBB pentru realizarea unei atari dimensiuni multilingve și multiculturale la instituția lor și propunem acordarea la această evaluare tematică a calificativului grad de încredere ridicat.

Director de Misiune,
Prof. univ. dr. Dumitru GAȘPAR

Coordonator al echipei de experți,
Prof. univ. dr. ing. Ivan CISMARU

Expert evaluator instituțional,
Prof. univ. dr. ing. Ion DUMITRACHE

Expert evaluator cu probleme speciale
Prof. univ. dr. Victor NEUMANN